МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
УМАНСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ ПЕДАГОГІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ ПАВЛА ТИЧИНИ

«ЗАТВЕРДЖУЮ»
Ректор Уманського державного
педагогічного університету
імені Павла Тичини
_____ Олександр БЕЗЛЮДНИЙ

ГЕНДЕРНИЙ ПАСПОРТ
Уманського державного педагогічного університету імені Павла Тичини

Умань – 2022

Укладачі:

Кравченко Оксана Олексіївна – доктор педагогічних наук, професор, декан факультету соціальної та психологічної освіти, професор кафедри соціальної педагогіки та соціальної роботи, керівник Гендерного центру Уманського державного педагогічного університету імені Павла Тичини;

Войтовська Алла Іванівна – доктор філософії, викладач кафедри соціальної педагогіки та соціальної роботи, координатор Гендерного центру Уманського державногопедагогічного університету імені Павла Тичини.

Рекомендовано до друку вченою радою
Уманського державного педагогічного університету імені Павла Тичини (протокол № 12 від 26 травня 2022 р.)

Гендерний паспорт Уманського державного педагогічного університету імені Павла Тичини / МОН України, Уманський держ. пед. ун-т імені Павла Тичини ; уклад.: О. О. Кравченко, А. І. Войтовська. – Умань, 2022. – 32 с.

ЗМІСТ

ПЕРЕДМОВА 4
ГЕНДЕРНА СИТУАЦІЯ В УМАНСЬКОМУ ДЕРЖАВНОМУ ПЕДАГОГІЧНОМУ УНІВЕРСИТЕТІ ІМЕНІ ПАВЛА ТИЧИНИ 9
ІНФОРМАЦІЯ ПРО ГЕНДЕРНИЙ ЦЕНТР УНІВЕРСИТЕТУ 177
РЕКОМЕНДАЦІЇ 277
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ 288
КОРИСНІ ПОСИЛАННЯ 311

ПЕРЕДМОВА

Україна приєдналась до світових демократичних процесів, одним із постулатів яких є визнання рівних прав та можливостей кожної людини. Актуальність гендерних досліджень для демократичних перетворень в Україні зумовлена теоретичними і практичними підходами, відповідним інструментарієм, що дозволяють оцінити реальну ситуацію в країні, якість життя стосовно пріоритетних проблем, потреб та інтересів, які мають жінки і чоловіки, визначити причини та наслідки таких проблем для майбутнього, а також запропонувати шляхи виходу зі складних ситуацій для забезпечення гендерного балансу, соціальної справедливості та сталого розвитку.

У цьому процесі надзвичайну роль повинна відіграти освітянська галузь, зокрема, заклади вищої освіти, які справляють великий вплив на формування молодої людини не тільки як спеціаліста, але і як особистості, і мають готувати студента до життя в усьому розмаїтті його проявів. Важливим завданням ЗВО є «демократизація» освітнього середовища, запровадження нових підходів та ініціатив у функціонуванні ЗВО, навчанні й вихованні студентської молоді на основі загальнолюдських цінностей, якими вона керуватиметься в майбутньому як у професійній діяльності, так і в суспільному житті.

Українські науковці активно працюють над проблемами гендерної складової в освітній та соціальній сферах. Т. Семигіна вперше в незалежній Україні зауважила, що сучасна соціальна робота покликана протидіяти соціальним нерівностям у суспільстві, зокрема, гендерному дисбалансу. Вона окреслила питання формування гендерної компетентності соціальних працівників у контексті андискримінаційної практики. А. Ярошенко комплексно дослідила актуальну проблему підготовки соціальних працівників до гендерно чутливої практики в контексті розвитку сімейних форм виховання дітей-сиріт та дітей, позбавлених батьківського піклування, що знайшло відображення в теоретичному обґрунтуванні й експериментальній перевірці тренінгової програми формування гендерної компетентності соціальних

працівників. О. Рассказова запропонувала інноваційний пілотний проєкт «Гендерний відкритий університет: гендерна грамотність та культура працівників соціальної сфери», метою якого є забезпечення гендерної просвіти працівників соціальної сфери, підвищення рівня гендерної грамотності та культури в професійному середовищі при наданні допомоги та підтримки вразливих верств населення територіальної громади. А. Войтовська вперше розробила, науково обґрунтувала, експериментально перевірила та впровадила соціально-педагогічні умови формування гендерної соціалізації студентської молоді з особливими освітніми потребами в умовах ЗВО.

В Україні створено Всеукраїнську мережу центрів гендерної освіти. О. Безсмертна, проаналізувавши роботу центрів гендерної освіти при ЗВО України, виявила, що гендерні осередки у своїй діяльності реалізують принципи неформальної освіти.

У вивченні особливостей гендерної освіти актуальним є регіональний підхід, адже кожен ЗВО має власний досвід, напрацював унікальні форми, методи та заходи.

У цьому контексті зростає й важливість діяльності університетів, спрямованої на реалізацію політики забезпечення рівних прав та можливостей. Йдеться про виконання комплексу завдань: від наукових досліджень і формування гендерної культури в ЗВО, дотримання засад гендерної рівності, запобігання гендерній дискримінації в різних її формах до розробки та реалізації перспективних програм із забезпечення гендерної рівності.

Уманський державний педагогічний університет імені Павла Тичини є провідним ЗВО в Україні. Одним із основних напрямків діяльності університету є розширення співпраці з європейськими ЗВО та громадськими організаціями, що сприятиме не тільки популяризації демократичних цінностей в університетському середовищі, а й формуванню громадянського середовища та євроінтеграційним процесам у регіоні.

У 2021 році Указом Президента України від 2 червня 2021 р. № 225\2021 затверджено «Стратегію людського розвитку», оперативною ціллю якої є

«подолання гендерних стереотипів та інших форм дискримінації» із завданням «формувати толерантне та недискримінаційне освітнє середовище в закладах освіти різних рівнів».

У зв'язку з цим посилюється роль ЗВО у формуванні людиноцентрованого середовища, в якому дотримуються права і свободи всіх учасників освітнього процесу та формують світоглядні позиції як майбутніх фахівців, так і громадян щодо поваги людини незалежно від статі, стану здоров'я, етнічної приналежності, релігійних вірувань тощо.

У квітня 2016 р. в Уманському державному педагогічному університеті імені Павла Тичини було створено структурний науково-дослідний підрозділ – Гендерний центр (далі – ГЦ). Метою роботи центру є надання науково-практичної допомоги викладачам та студентам ЗВО щодо впровадження ідей гендерної рівності в освітньому процесі через посилення гендерного компонента в змісті навчальних дисциплін; проведення виховних заходів; організацію науково-дослідної роботи для забезпечення рівних прав та можливостей жінок і чоловіків; ліквідацію всіх форм дискримінації; запобігання насильству в усіх сферах життя суспільства.

Одним із перших завдань науковці ГЦ Уманського державного педагогічного університету імені Павла Тичини визначили моніторинг гендерної ситуації в університеті, результатом якого став укладений «Гендерний паспорт УДПУ імені Павла Тичини».

Адміністрація університету забезпечила необхідні умови для того, щоб це дослідження мало незалежний та неупереджений характер, тому науковці ГЦ, збираючи та обробляючи інформацію, завжди знаходили відгук та підтримку в усіх структурних підрозділах університету.

«Гендерний паспорт УДПУ імені Павла Тичини» містить об'єктивну інформацію про гендерну ситуацію в університеті, відображає просвітницьку роботу, яку проводить ГЦ УДПУ імені Павла Тичини, окреслює перспективні напрямки дослідження в цій сфері та надає рекомендації для подальшого

впровадження принципів гендерної рівності та справедливості в освітнє середовище.

Методологія дослідження

Дослідження (гендерний аудит) проводилося за методологічними підходами Всеукраїнської мережі осередків гендерної освіти ЗВО, діяльність якої підтримує Фонд ім. Фрідріха Еберта. Гендерний аудит у ЗВО надає керівництву об'єктивну інформацію про наявність гендерних диспропорцій чи прихованої дискримінації. Проводячи його, дослідники аналізують ступінь реалізації принципів гендерної рівності, інтеграцію гендерного компонента до стратегічних, програмних документів, звітів про діяльність, його наявність у функціонуванні установи та відносинах у колективі.

Метою нашого дослідження є відображення об'єктивної інформації про гендерну ситуацію в Уманському державному педагогічному університеті імені Павла Тичини.

Водночас при проведенні гендерного аудиту ГЦ УДПУ імені Павла Тичини використовував методологію, визначену Міжнародною організацією праці, яка характеризує гендерний аудит як новий спосіб, моніторингове знаряддя у сфері просування гендерної рівності і передбачає:

- обов'язкове залучення членів трудового колективу до проведення дослідження – це соціальний, партисипативний аудит, який дає змогу формувати комунікаційне поле на постійній основі та забезпечувати поширення гендерних знань;

- обов'язкове навчання, підвищення рівня обізнаності персоналу через систему семінарів, шкіл, диспутів та тренінгів;

- застосування гендерно чутливого інструментарію та гендерно чутливих методів у формуванні груп і в процедурах, тобто дотримання рівності на кожному етапі роботи.

Всеукраїнська мережа ОГО розробила алгоритм та інструментарій гендерного аудиту ЗВО. Алгоритм визначає конкретні етапи роботи та їх зміст. Зважаючи на динаміку освітнього процесу, в цей документ ще вносять зміни і

доопрацьовують його. Запропонований інструментарій дозволяє проаналізувати, як принципи гендерної рівності знаходять своє відображення в діяльності закладу, знайти та рекомендувати до впровадження позитивний досвід, привернути увагу до розширення можливостей жінок та чоловіків у всіх видах діяльності, оцінити прогрес у просуванні гендерної рівності в роботі закладу, визначити власну політику соціальної відповідальності.

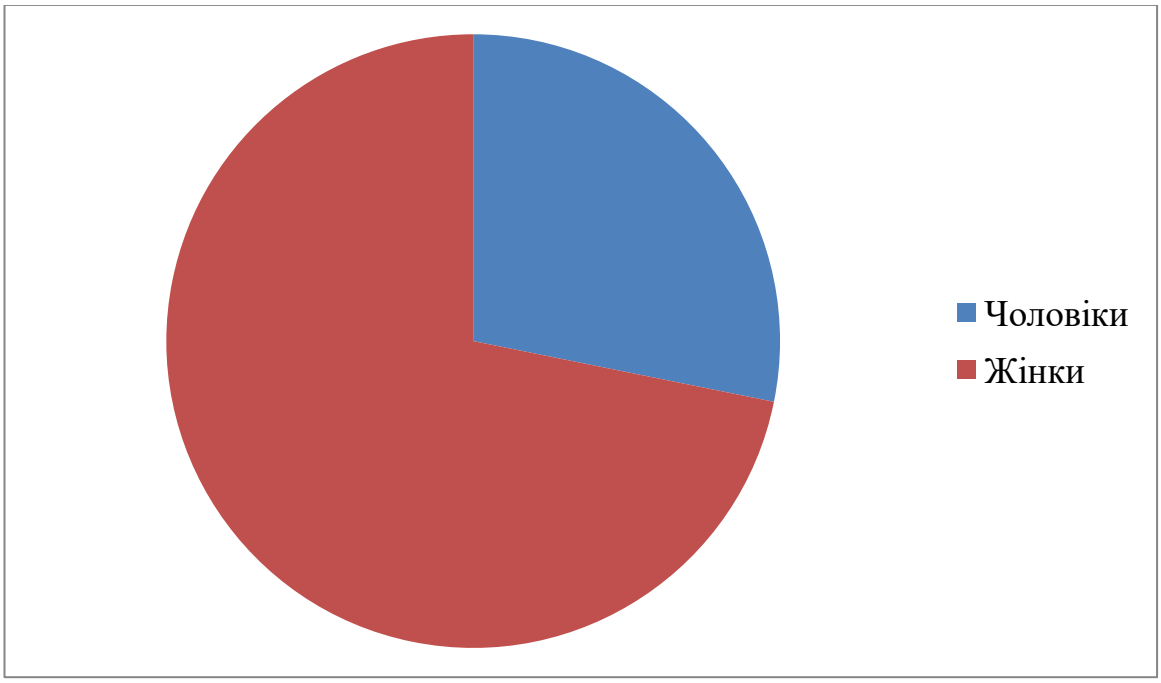
Робота над «Гендерним паспортом УДПУ імені Павла Тичини» супроводжувалась проведенням інформаційної, просвітницької діяльності із залученням значної кількості членів колективу університету. Обов'язковими складовими дослідження стали не лише аналіз документів, співбесіди, а й спеціальні навчальні семінари, тренінги, консультації.

Проведення гендерного аудиту ЗВО супроводжувалося труднощами, зумовленими різносторонністю та багатогранністю діяльності університету й необхідністю враховувати особливості прояву гендерних відносин у кожній структурі чи сфері.

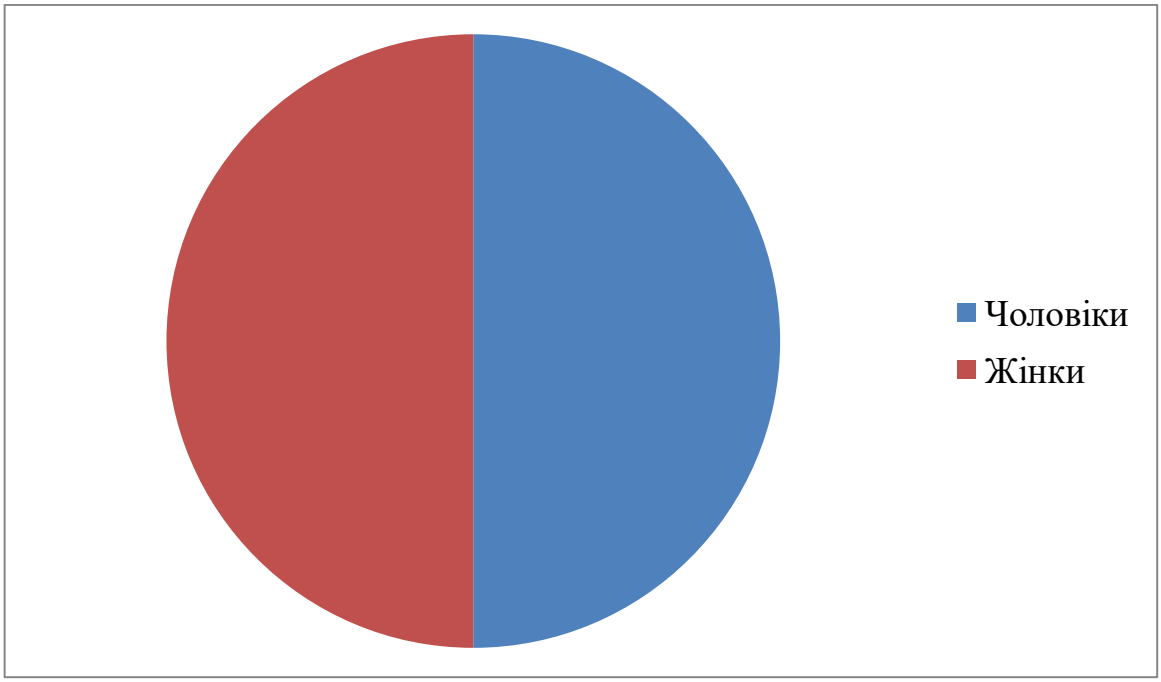
«Гендерний паспорт УДПУ імені Павла Тичини» створено із залученням широкого кола учасників, членів колективу, які навчалися, набували нових знань та навичок, помічали прояви та причини гендерної диспропорції, тобто ставали носіями цінностей із глибоким соціальним змістом.

ГЕНДЕРНА СИТУАЦІЯ В УМАНСЬКОМУ ДЕРЖАВНОМУ ПЕДАГОГІЧНОМУ УНІВЕРСИТЕТІ ІМЕНІ ПАВЛА ТИЧИНИ

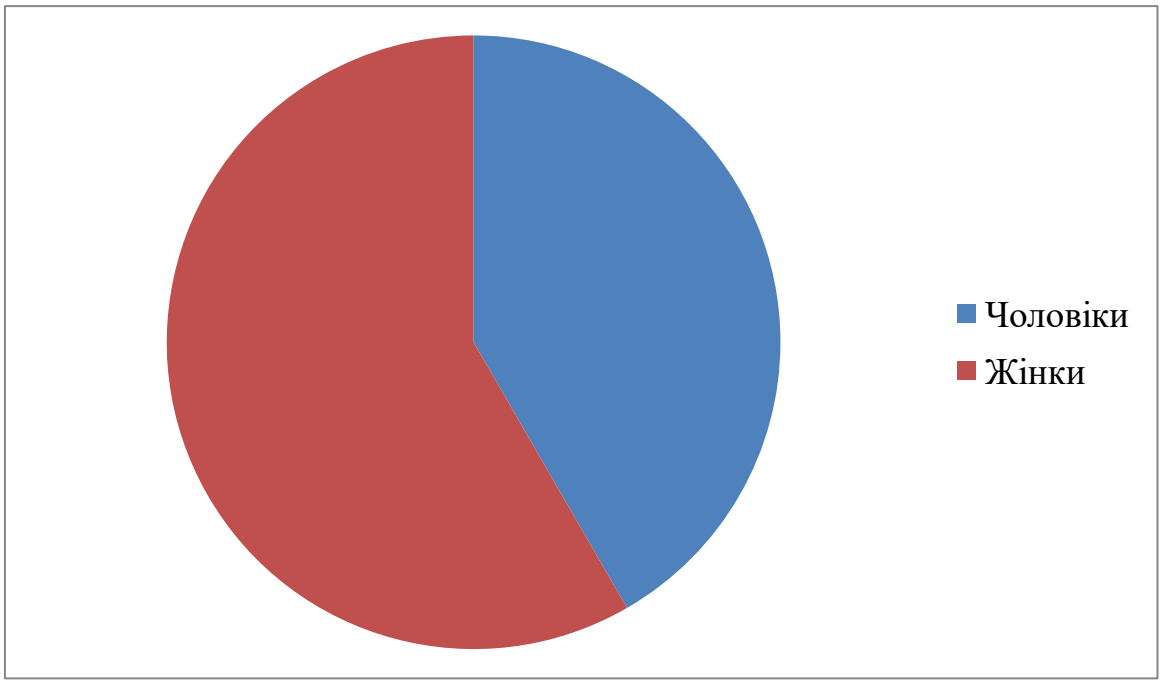
Усього в університеті працює 536 педагогічних працівників, із них 385 осіб – жінки, 151 особа – чоловіки.

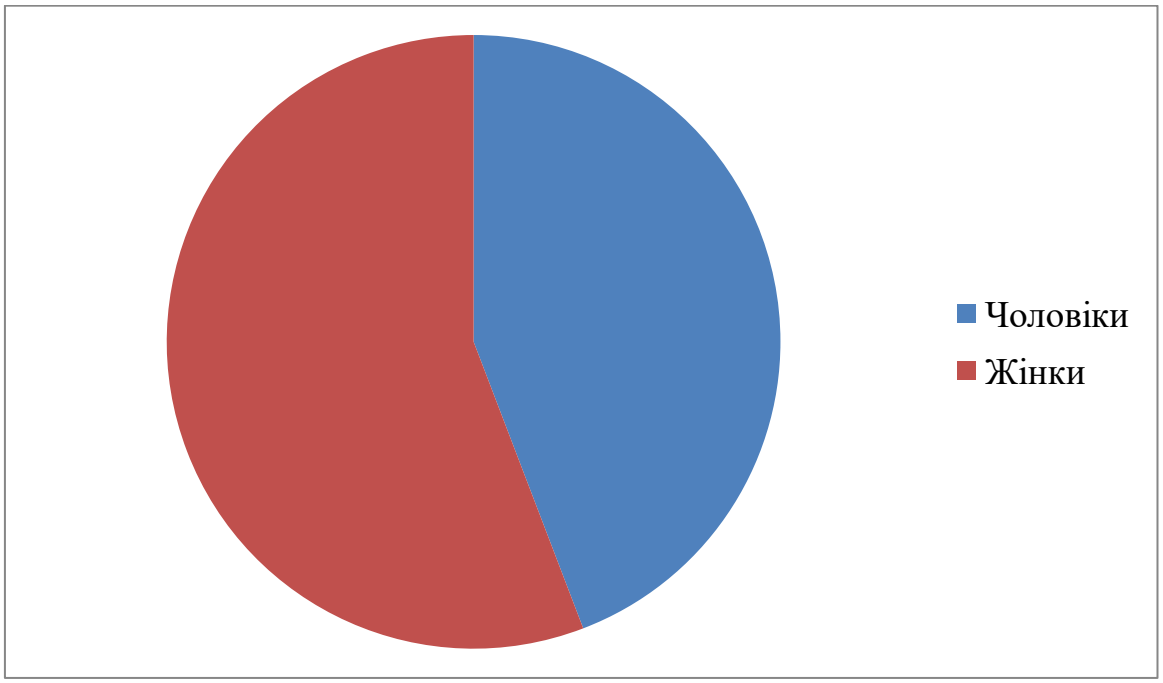
Гендерна статистика, щодо адміністрації університету: ректор та 2 проректори – чоловіки, а також 3 проректори – жінки.

Усього в університеті 11 факультетів та 1 інститут, із них 5 деканів факультетів та директор інституту – чоловіки, 7 деканів – жінки.

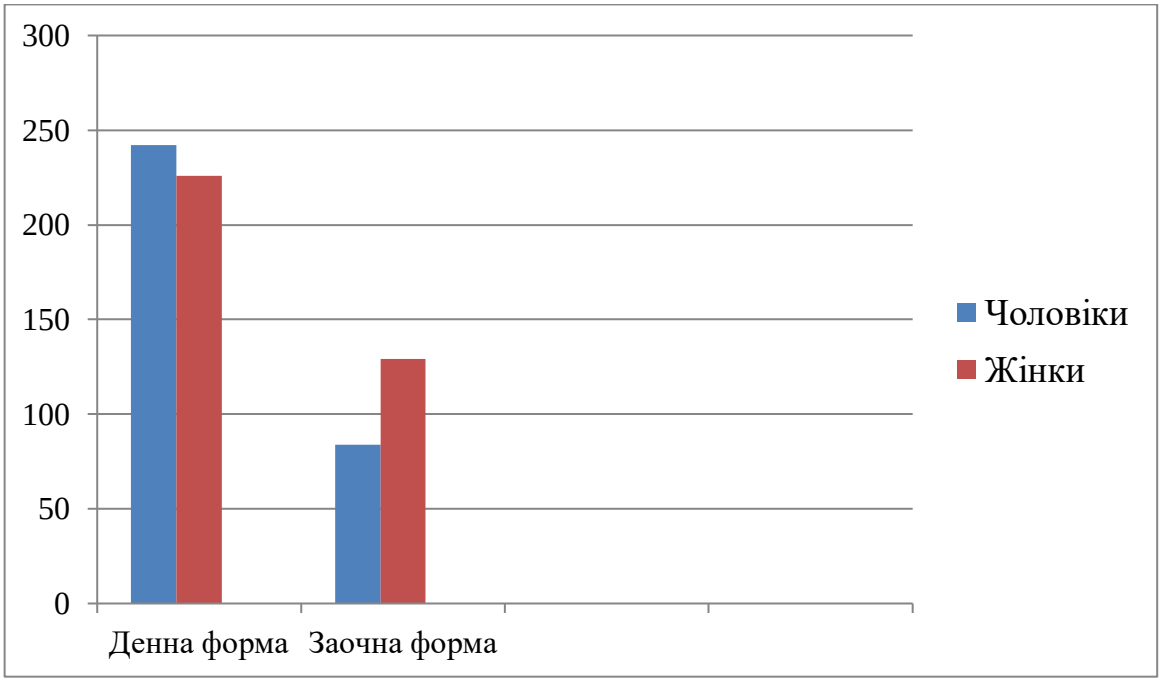

Склад вченої ради університету: 24 особи – жінки, 19 осіб – чоловіки.

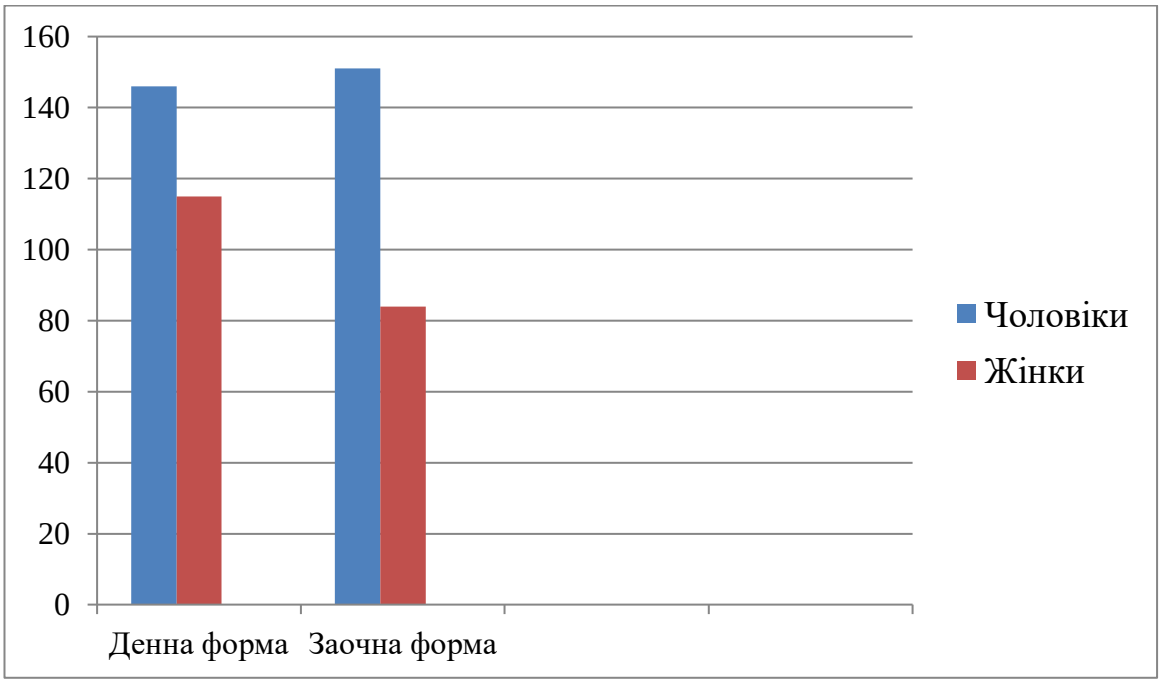

РОЗПОДІЛ КОНТИНГЕНТУ ЗДОБУВАЧІВ ВИЩОЇ ОСВІТИ ЗА ГЕНДЕРНОЮ ОЗНАКОЮ НА ФАКУЛЬТЕТАХ ТА В ІНСТИТУТІ

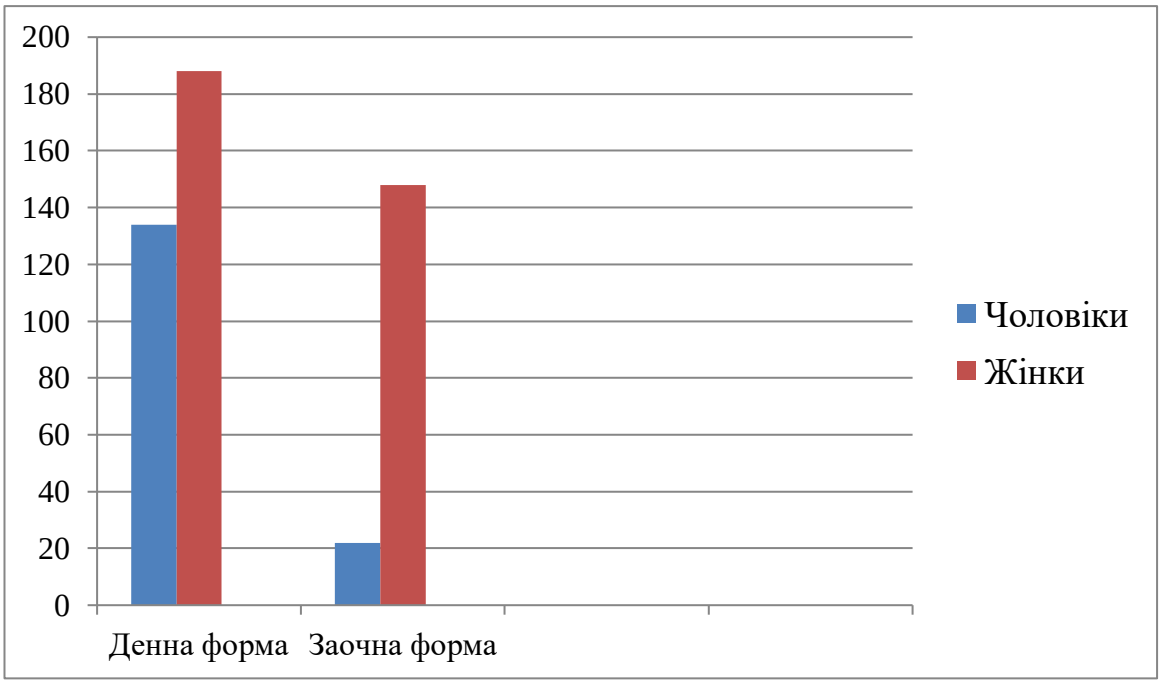
Інститут економіки та бізнес-освіти

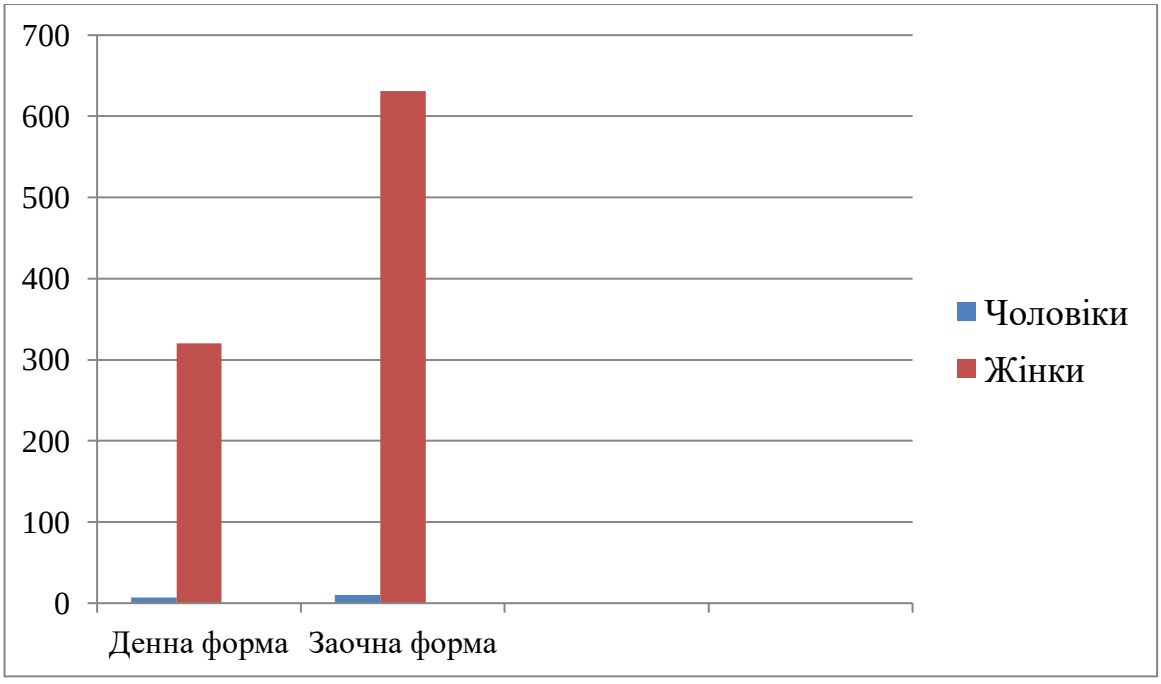
Історичний факультет

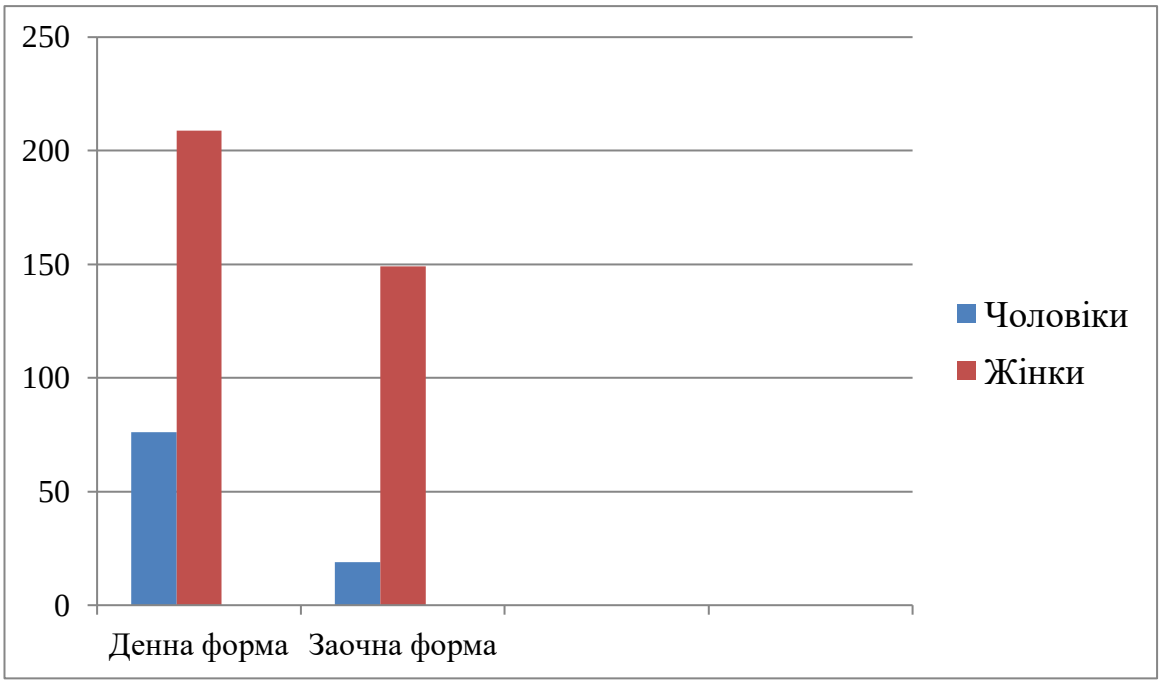
Природничо-географічний факультет

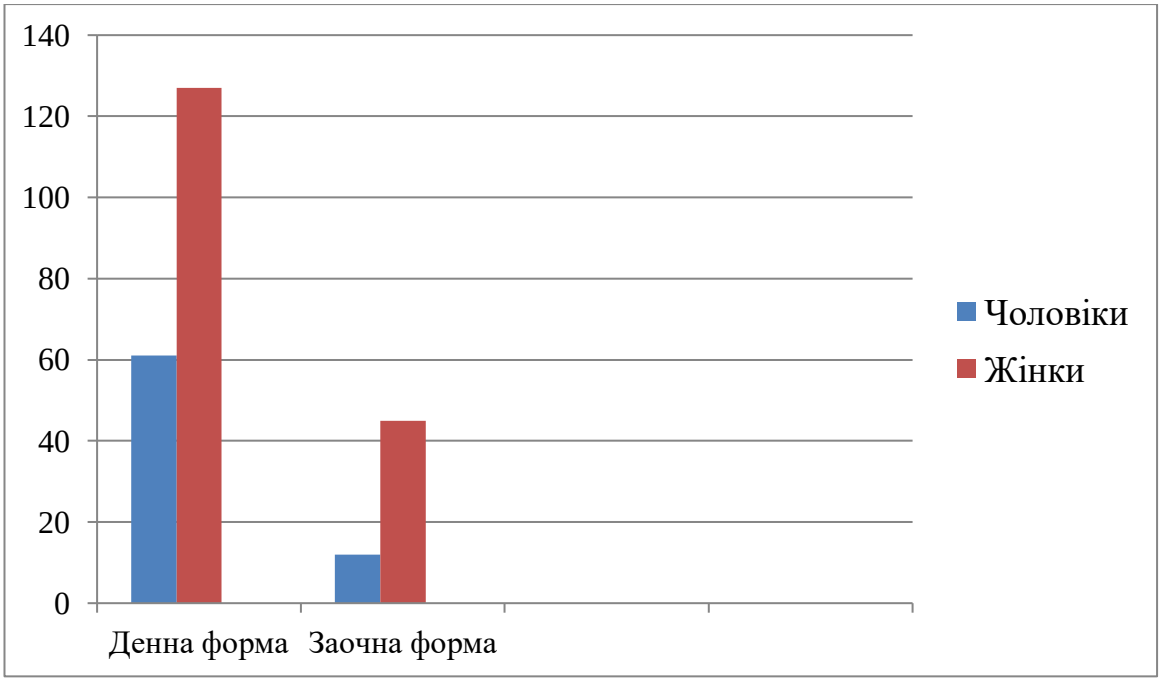
Факультет дошкільної та спеціальної освіти

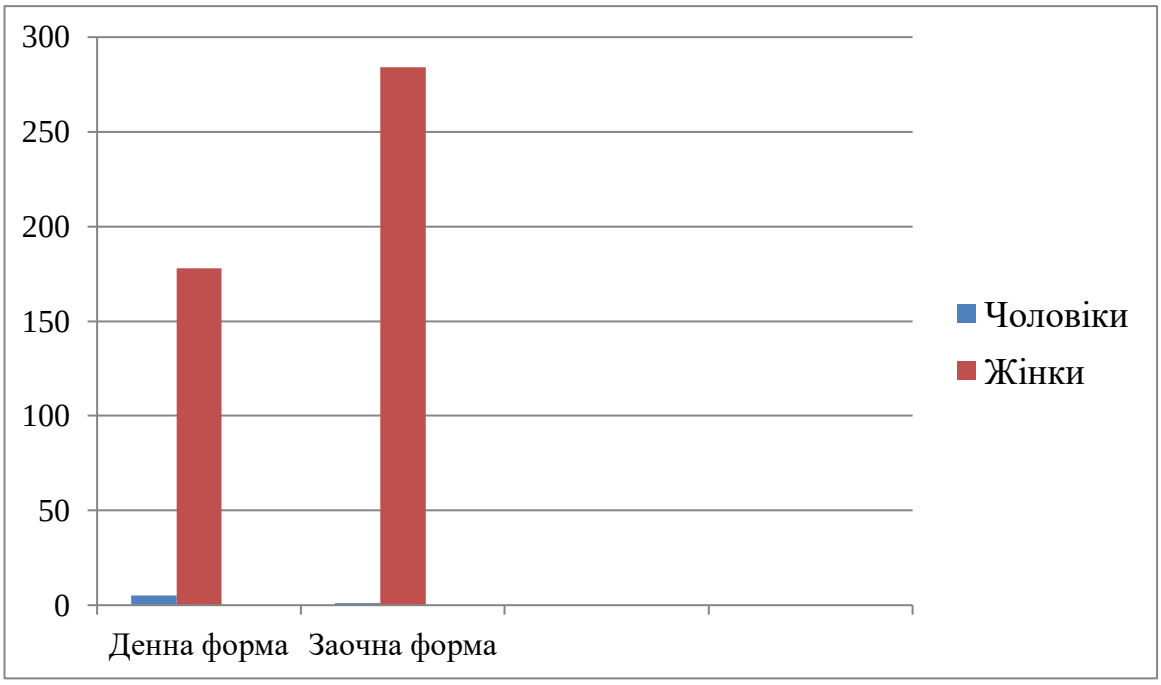
Факультет іноземних мов

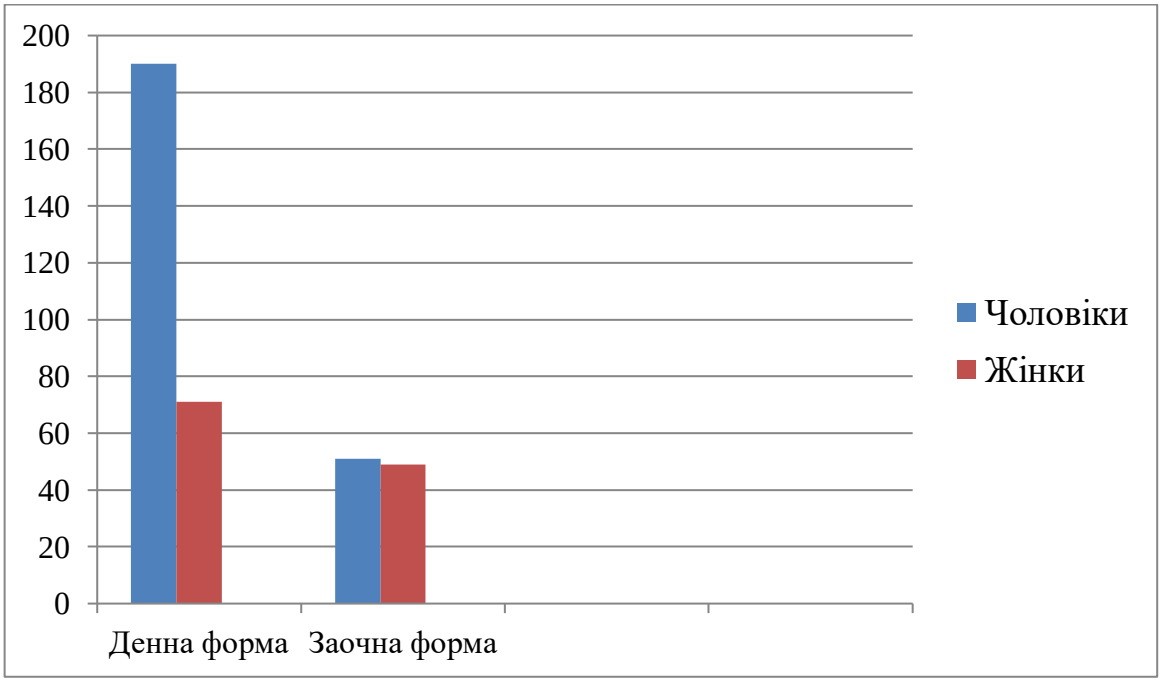
Факультет мистецтв

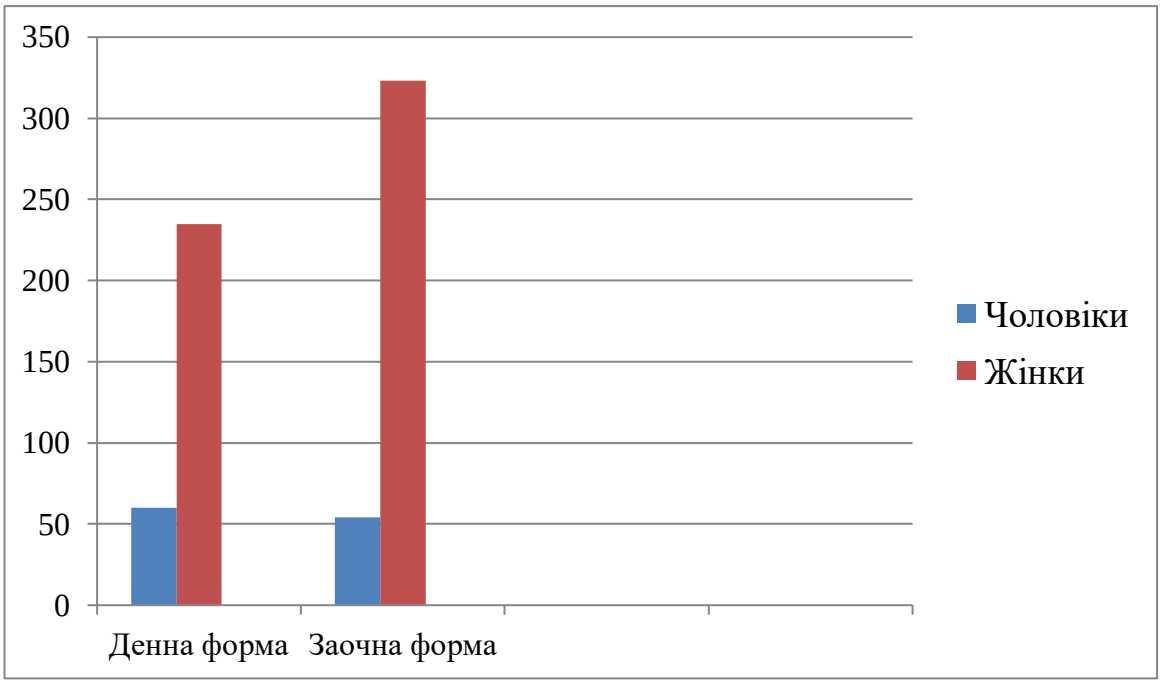
Факультет початкової освіти

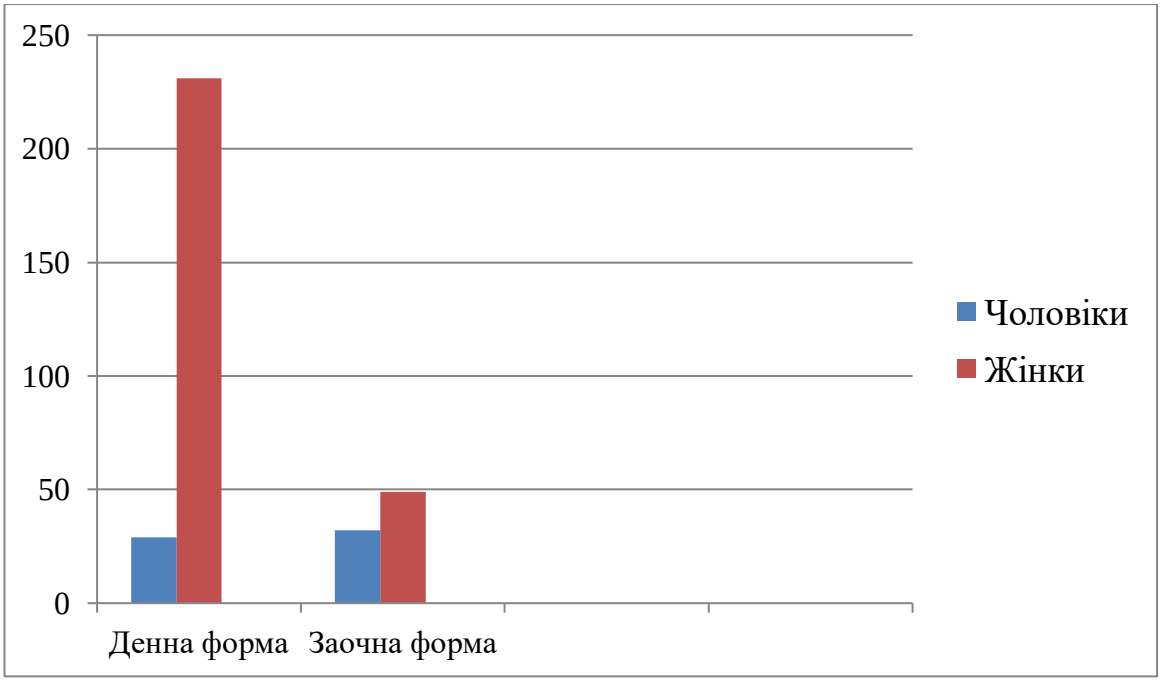
Факультет інженерно-педагогічної освіти

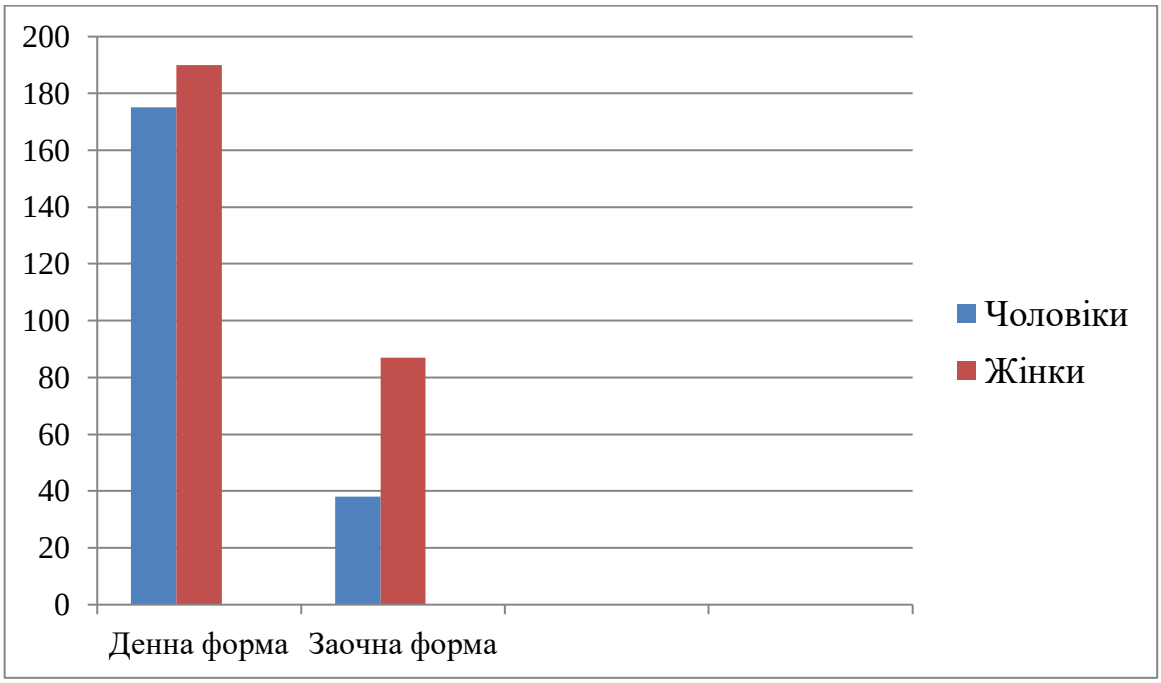
Факультет соціальної та психологічної освіти

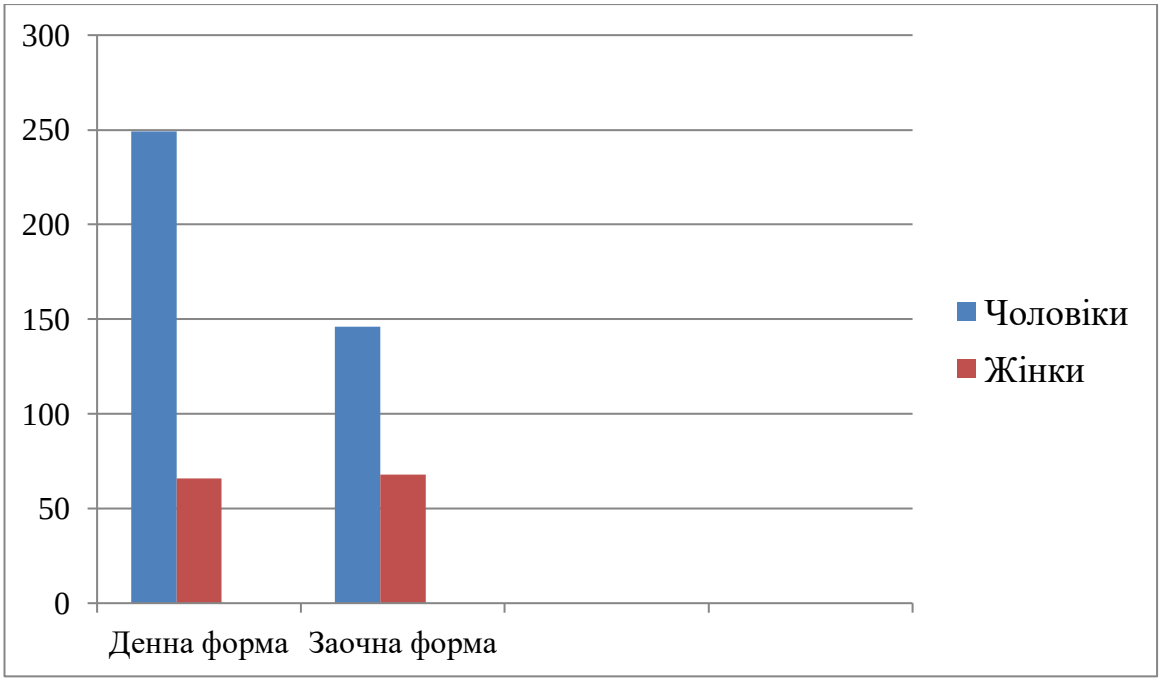
Факультет української філології

Факультет фізики, математики та інформатики

Факультет фізичного виховання

ІНФОРМАЦІЯ ПРО ГЕНДЕРНИЙ ЦЕНТР УНІВЕРСИТЕТУ

В УДПУ імені Павла Тичини створено і діє Гендерний центр, який увійшов до Всеукраїнської мережі центрів гендерної освіти України.

Серед завдань діяльності ГЦ: формування гендерної компетентності фахівців з урахуванням потреб різних цільових груп; гендерна просвіта всіх учасників освітнього процесу; профілактика гендерно зумовленого насильства; попередження і реагування на випадки порушення принципу рівних прав та можливостей жінок і чоловіків; проведення наукових досліджень із гендерної тематики.

Форми і напрями роботи ГЦ різнобічні і передбачають освітні, наукові, дослідницькі, проєктні, виховні, соціалізаційні, волонтерські заходи для учнів та молоді.

Серед завдань діяльності центру виокремлюється необхідність підготовки майбутніх фахівців зі спеціальності «231 Соціальна робота» до професійної діяльності з дотриманням прав людини та принципу гендерної рівності, формування компетентностей із профілактики та протидії явищам дискримінації за ознакою статі.

Проаналізувавши освітню програму «Соціальна робота (Соціально-психологічне консультування)» за першим рівнем вищої освіти «бакалавр», ми установили, що формування загальних компетентностей (ЗК 1. Здатність реалізувати свої права і обов’язки як члена суспільства, усвідомлювати цінності громадянського (вільного демократичного) суспільства та необхідність його сталого розвитку, верховенства права, прав і свобод людини і громадянина в Україні), фахових компетентностей (ФК 3. Знання і розуміння нормативно-правової бази стосовно соціальної роботи та соціального забезпечення; ФК 9. Здатність оцінювати соціальні проблеми, потреби, особливості та ресурси клієнтів; ФК 11. Здатність до надання допомоги та підтримки клієнтам із урахуванням їх індивідуальних потреб, вікових відмінностей, гендерних, етнічних та інших особливостей), програмних

результатів навчання (ПРН 21. Демонструвати толерантну поведінку, виявляти повагу до культурних, релігійних, етнічних відмінностей, розрізняти вплив стереотипів та упереджень) стосуються гендерної проблематики.

Вона також представлена окремими темами в освітніх компонентах «Технології соціальної роботи» і «Практикум з соціальної роботи» та змістом навчальної дисципліни «Соціальна робота з жінками», спецкурсу А. Войтовської «Гендерна соціалізація». У каталозі дисциплін вільного вибору запропоновано курси «Психологія сім'ї та статі», «Етика і психологія сімейного життя», «Психологія особистості», що дозволяють урізноманітнити погляд на цю проблематику з різних галузей наукового знання.

Поряд з цим здійснюється гендерна просвіта, яка включає в себе просвітницькі заходи, поширення та популяризацію гендерних знань і гендерної культури, стимулювання гендерної самоосвіти шляхом реалізації неформальної освіти.

Найбільш затребуваною формою неформальної освіти є тренінгові програми, зокрема «Толерантне ставлення до представників ЛГБТ-спільноти», «Підготовка молоді до сімейного життя».

ГЦ й Управління в справах сім'ї, молоді та спорту Черкаської ОДА реалізували спільний проєкт для представників ОТГ, який стосувався питання гендеру, толерантності та стереотипів. Під час тренінгу були порушені питання такої важливої соціальної категорії, як «гендер»; виховання засад гендерної рівності та поваги до прав і свобод кожної статі. Участь у тренінговій програмі «Гендер: рівні можливості для всіх» – це унікальна можливість підвищити професійний рівень представників органів влади та громадських об'єднань, які працюють у громадах. Учасники тренінгу зазначили, що отримали безліч нової корисної інформації та практичні кейси, які вони обов'язково будуть використовувати у своїх громадах.

В університеті систематично працює лекторій для ознайомлення студентства з основними нормативно-правовими документами з питань гендеру. Успішною практикою є організація і проведення гостьових лекцій

провідних науковців, які діляться кращим міжнародним і вітчизняним досвідом досягнення гендерної рівності.

Змістовним є напрям науково-дослідницької діяльності, що передбачає проведення ґрунтовних розвідок за гендерною проблематикою із залученням учнівської та студентської молоді.

Співробітники ГЦ здійснили гендерну експертизу навчальних посібників з історії соціальної роботи А. Горілого (Тернопіль, 2004), А. Фурмана та М. Підгурської (Тернопіль, 2014), С. Глазунова (Дніпро, 2015) та виробили засадничі підходи до укладання навчально-методичного забезпечення зі спеціальності «231 Соціальна робота» без матеріалів дискримінаційного характеру за ознакою статі [4].

Крім того, науковці ГЦ реалізують освітній та науково-дослідницький проєкт «Жінки в історії соціальної роботи»: у 2018 р. видано монографію «Жінки в історії соціальної роботи», мета такої науково-пошукової роботи полягає не лише в актуалізації проблеми створення реальної картини становлення та розвитку соціальної роботи на українських землях, а й у завданні виявити імена жінок, які зробили внесок в інституалізацію соціальної роботи, але діяльність яких через суб'єктивні й об'єктивні причини належно не висвітлена і не була ґрунтовно вивчена; у 2020 р. видано колективну монографію «Жінки в історії професійної соціальної роботи: від XIX століття і до сьогодення», у якій висвітлено еволюцію та простежено участь жінок в інституалізації соціальної роботи як професійного виду діяльності в країнах Західної Європи та США, а також вивчено та узагальнено досвід видатних жінок, які зробили значний внесок у цю сферу, висвітлюючи теоретичні підходи до соціальної роботи та ініціюючи відповідні практики в Україні.

В УДПУ імені Павла Тичини запроваджено освітньо-наукову програму за третім (освітньо-науковим) рівнем вищої освіти зі спеціальності «231 Соціальна робота», здобувачі якої виконують дисертаційні дослідження з гендерної тематики. У 2020 році аспірантка А. Войтовська захистила

дисертацію на тему «Гендерна соціалізація студентської молоді з інвалідністю в умовах ВНЗ».

Здобувачі другого (магістерського) рівня вищої освіти зі спеціальності «231 Соціальна робота» виконали кваліфікаційні роботи на такі теми: «Підготовка майбутніх соціальних працівників до надання соціальних послуг на основі гендерно чутливого підходу», «Соціально-психологічна підготовка молоді до здорових стосунків у парі», «Сімейне насильство як соціальна проблема: профілактика та корекція», «Соціальна реклама як засіб профілактики домашнього насильства» тощо.

Ефективною формою долучення учнівської та студентської молоді до науково-пошукової роботи є організація та проведення на базі університету конкурсу наукових робіт на гендерну тематику, у якому беруть участь представники закладів освіти усіх рівнів. Кращі роботи журі рекомендує до участі у Всеукраїнському конкурсі студентських наукових робіт. Зокрема, студентка Кравченко Анна отримала диплом ІІІ ступеня у Всеукраїнському конкурсі студентських наукових робіт із галузі «Гендерні дослідження», який проводили в Херсонському державному університеті (квітень 2020 р.) (науковий керівник – О. Кравченко).

Традиційною стала Всеукраїнська науково-практична конференція «Просоціальна особистість у гендерному вимірі: теоретико-методологічні та прикладні аспекти», участь у якій беруть науковці, освітяни, здобувачі.

Заслуговує на увагу ще один дослідницький напрям діяльності Центру – «Гендерний паспорт міста Умань» – довідник, підготовлений у рамках проєкту «Підвищення рівня відкритості, прозорості та залученості в діяльності Асоціації міст України» за фінансування Ради Європи. Гендерний паспорт міста Умань розроблений на основі даних, отриманих від Головного управління статистики в Черкаській області, Уманського міського центру зайнятості, виконавчих органів Уманської міської ради, Центру інтегрованих соціальних послуг м. Умані.

Гендерний паспорт є результатом гендерного аналізу громади і подає розподілені за статтю статистичні дані, а також дані, отримані під час аналізу поточних політик муніципалітету, діяльності органів місцевого самоврядування. Крім того, гендерний паспорт є й ефективним інструментом як для обліку й аналізу роботи з гендерної проблематики у громаді, так і для вироблення політик, що враховують проблеми і потреби різних категорій населення.

Необхідність формування гендерних паспортів територіальних громад регулюють постанови Кабінету Міністрів України від 11 квітня 2018 р. № 273 «Про затвердження Державної програми забезпечення рівних прав та можливостей жінок і чоловіків на період до 2021 року» та від 9 жовтня 2020 р. № 930 «Деякі питання забезпечення рівних прав та можливостей жінок і чоловіків».

Метою створення гендерного паспорту громади є аналіз ситуації та визначення суспільних груп, яких стосується та чи та соціальна проблема, і подальше планування відповідного реагування через вироблення гендерно чутливих політик, щоб жінки та чоловіки отримували рівні переваги, а нерівність не зберігалася.

У ГЦ науковці проводять дослідження становища жінок з сільської місцевості, розробили і впровадили програму адаптації студенток із сільської місцевості в умовах ЗВО; вивчають стан надання соціальних послуг одиноким жінкам з дітьми на рівні громади з подальшим обґрунтуванням пропозицій для удосконалення системи соціального захисту цієї вразливої категорії громадян тощо.

Поряд з освітньою та науково-дослідною у ЗВО інноваційною є проєктна діяльність як метод навчання, освітня технологія та форма позааудиторної роботи зі студентською молоддю. Це дозволяє, з одного боку, виявляти творчі ідеї учасників освітнього процесу і впроваджувати їх, з іншого, це можливість долучати здобувачів до інноваційної діяльності та формувати навички проєктної діяльності.

Основні проєкти, реалізовані за участі та підтримки ГЦ: Обласний конкурс студентських та учнівських наукових робіт із гендерної тематики «Сім'я від А до Я» за фінансової підтримки Управління у справах сім'ї, молоді та спорту Черкаської обласної державної адміністрації (2019); програма особистісного та професійного розвитку молоді «Державотворець», ініційована Міністерством молоді та спорту України та Українською академією лідерства в межах проєкту USAID «Підтримка організацій-лідерів у протидіях корупції в Україні «ВзаємоДія» (SACCI) (2020); проєкт «Посилення жіночого політичного лідерства у територіальних громадах Київської і Черкаської областей» у партнерстві з Міжнародним благодійним фондом «Небайдужі» (2020); проєкт Національної ради жінок України «Доступ до верховенства права жінок, які постраждали від насильства» в Рівненській, Черкаській та Чернігівській областях за підтримки Посольства Королівства Нідерландів в Україні (2020); проєкт соціальної дії від програми Британської ради «Вчимося разом чути та долати соціальну ізоляцію» (2021); проєкт «Культурно-рекреаційно-туристична Черкащина: інклюзивно-соціальна 3D-карта» за фінансової підтримки Українського культурного фонду (2021).

Залучення до проєктної діяльності здобувачів вищої освіти підсилює формування програмних результатів навчання, зокрема таких, як: основні засади проєктного менеджменту; фінансові засади реалізації проєкту; філософія партнерства із основними стейкхолдерами; підбір кадрового ресурсу; пошук актуальних соціальних проблем гендерного спрямування та креативних шляхів їх вирішення тощо.

Позааудиторна робота зі студентською молоддю передбачає й активну соціально-виховну діяльність щодо створення умов для засвоєння позитивного соціокультурного досвіду, долання гендерних стереотипів, формування ціннісних орієнтацій із забезпечення гендерної рівності у взаємовідносинах. Заслуговують на увагу проведені такі заходи: брей-ринг «Гендерні стереотипи», флешмоб «Березень – місяць жіночої історії»,

діяльність гуртка «Марс-Венера», виховна година «Всенародний день батька», акція «Ми проти насильства над жінками», акція «Будуємо суспільство без насильства», кураторська година «Здорове суспільство починається зі щасливої та здорової сім'ї», флешмоб «День матері», щотижневі гендерні кінозали, інтерактивна настільна гра «Крізь скляну стелю», комплекс бесід та дискусій із гендерної проблематики; культурно-просвітницькі зустрічі студентів з представниками творчої інтелігенції, цікавими особистостями, фотовиставки «Мій дбайливий люблячий тато», «СТОП насильству над жінками», «Моя мама професіоналка».

Інформаційно-просвітницький напрям передбачає популяризацію кращого досвіду гендерної просвіти за допомогою різних заходів. У межах проєкту-конкурсу «Гендерні дати календаря – травень 2021» в День боротьби із цькуванням (4 травня) було проведено захід «Година проти ненависті». Також науковці ГЦ організували заходи до Дня матері та Міжнародного дня сім'ї.

ГЦ Уманського державного педагогічного університету імені Павла Тичини за підтримки Управління у справах сім'ї, молоді та спорту Черкаської обласної державної адміністрації провів І етап інформаційної акції «Гендерна рівність на роботі».

Традиційно активною є участь ГЦ у Всеукраїнській акції «16 днів проти насилля». У 2021 році ГЦ проводив заходи, пов'язані з такими важливими датами: 25 листопада – Міжнародний день боротьби з насильством щодо жінок; 1 грудня – Всесвітній день боротьби зі СНІДом; 2 грудня – Міжнародний день боротьби з рабством; 3 грудня – Міжнародний день людей з обмеженими фізичними можливостями; 5 грудня – Міжнародний день волонтера; 6 грудня – Вшанування пам'яті студенток, розстріляних у Монреалі; 10 грудня – Міжнародний день прав людини.

Співробітники ГЦ ініціювали випуск щомісячника «Гендерний промінь» та створили сторінку на офіційному сайті факультету соціальної та психологічної освіти УДПУ імені Павла Тичини. Здобувачі вищої освіти

зазначають: «Стала гендерно чутливою, дізналась більше інформації про ґендер, у навчанні орієнтуюсь саме на питання ґендеру»; «З початком діяльності на базі центру я значно розширила свій кругозір, дізналася в чому полягає суть ґендерної теорії. Мою увагу привернули ґендерні стереотипи. Після проходження тренінгового курсу я зрозуміла, наскільки ці стереотипи живуть у нашій свідомості, адже ми їх не помічаємо, а сприймаємо за норму. Завдяки знанням, які ми отримуємо в Центрі, та нашій наполегливості, я думаю, ми зможемо змінити ситуацію на краще»; «Я не мав ще жодних уявлень про те, що і як робити, навіть не знав, про що вони розмовляють, адже я елементарно не знав термінології. Згодом я зацікавився не тільки своєю майбутньою професією, але й ґендерними дослідженнями, я став активною особистістю. І цим всім я завдячую саме центру, у якому знайшов друзів, підтримку, по-новому побачив світ і зрозумів головне – він не такий уже й великий, і кожен в ньому може залишити свій слід».

Згідно з опитуванням ГЦ спонукає студентську молодь до розвитку лідерських якостей: на базі Центру формують своє уявлення про відповідальне лідерство, мають змогу розвинути власні лідерські якості, спробувати себе в ролі організаторів акцій та заходів: «я зрозуміла, що жінка може бути не тільки гарною мамою і дружиною, але і гарним керівником»; «саме на тренінгах я розкрила свої лідерські якості, тренери допомогли побачити власний творчий потенціал». За роки існування Центру волонтери-активісти брали участь у роботі шкіл молодого лідера.

Центр спонукає студентів до підвищення рівня громадської активності: студенти-волонтери активно долучаються до організації соціальних акцій, заходів, які проводяться на базі Центру: «З Гендерного центру розпочалося моє громадське життя в університеті»; «У Центрі я отримала не лише нові знання, але й можливість реалізувати себе. Я дізналася про силу силенну проєктів, акцій і почала активно долучатися до їх організації та проведення»; «Почав брати активну участь в різнопланових проєктах, курсах, тренінгах»; «Саме опісля курсу тренінгів я став активним, цілеспрямованим, упевненим у

собі хлопцем, знаю, що не все залежить від мене, але все, що від мене залежить, я зроблю, доклавши максимум зусиль».

Активісти Центру долучалися до організації та проведення розважально-пізнавальних заходів щорічного доброчинного марафону до дня Святого Миколая «Подаруй дитині радість» та ін.

Аналіз анкет учасниць та учасників дослідження засвідчив, що 95 % студентської молоді знають про існування ГЦ і лише 5 % студентів університету не знайомі з його діяльністю. Також на питання, що стосуються впливу діяльності Центру на студентів як на майбутніх фахівців, 58 % відповіли ствердно; 28,5 % відповіли, що діяльність впливає на них лише частково, і 13,5 % студентів не помітили впливу.

На питання про те, як часто студенти беруть участь у заходах, які проводить ГЦ, 52,8 % відповіли – досить часто; 40,2 % – інколи; 7 % – ніколи.

Студентська молодь університету на питання про доцільність діяльності ГЦ переважно дала ствердну відповідь (88 %), 9% вважають, що діяльність доцільна частково, та 3% називають її недоцільною.

Важливим критерієм роботи ГЦ є позитивний вплив його діяльності на конкретного студента. Так, 91 % студентів університету підтверджують позитивний вплив діяльності; 7 % студентів не змогли визначитися, лише 2 % не вважають діяльність Центру позитивною для себе.

Отже, такі статистичні дані дають підстави вважати діяльність ГЦ успішною та вартою уваги з точки зору впливу на рівень обізнаності та розширення свідомості особистості студентської молоді.

ГЦ працює за такими напрямами:

- освітній (інтеграція до змісту освітніх програм програмних результатів навчання та освітніх компонентів із гендерної тематики; самоосвіта; лекторії та гостьові лекції; неформальна освіта; тренінгові програми);
- науково-дослідницький (обґрунтування методологічних підходів до укладання навчально-методичної літератури на основі гендерної

експертизи; науково-дослідницький проєкт «Жінки в історії соціальної роботи»; захист дисертаційних та випускних кваліфікаційних робіт; організація і проведення студентських та учнівських конкурсів та науково-практичних конференцій; складання гендерного паспорту);

- проєктна діяльність (як метод навчання, освітня технологія та форма позааудиторної роботи зі студентською молоддю);
- соціально-виховний (створення умов для засвоєння позитивного соціокультурного досвіду, долання гендерних стереотипів, формування ціннісних орієнтацій із забезпечення гендерної рівності у взаємовідносинах (брейн-ринги, гуртки, виховні години, акції, флешмоби, кінозал, настільні ігри, фотовиставки));
- інформаційно-просвітницький (популяризація кращого досвіду гендерної просвіти, проведення різноманітних заходів (конкурс «Гендерні дати календаря», інформаційні акції, випуск газети, ведення сторінки на сайті ЗВО).

Перспективними завданнями гендерних осередків у ЗВО є обґрунтування рекомендацій з уведення освітніх компонентів із гендерної тематики на основі аналізу освітніх програм; необхідність проведення опитувань серед учасників освітнього процесу щодо визначення змісту і спрямованості діяльності Гендерних центрів; розширення тематики курсів неформальної освіти тощо.

РЕКОМЕНДАЦІЇ

- Активізувати просвітницьку, позанавчальну роботу щодо подолання гендерних стереотипів в усіх структурних підрозділах УДПУ імені Павла Тичини, серед студентів, викладачів, співробітників: проводити тренінги, семінари, круглі столи; включити до кураторських годин теми, пов'язані з гендерною рівністю.
- Упроваджувати міжнародний досвід з імплементації гендерних підходів в освіті.
- Ввести гендерний компонент до освітніх програм та програм підвищення кваліфікації викладачів; готувати науково-педагогічних працівників для викладання навчальних дисциплін з гендерної проблематики.
- Вивчити питання створення громадського осередку «Рада жінок університету».
- Удосконалити процедуру проведення гендерного аудиту та здійснювати систематичний моніторинг гендерного паритету в УДПУ імені Павла Тичини.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Войтовська А. І. Гендерна соціалізація студентської молоді з особливими освітніми потребами в умовах ВНЗ : дис. … д-ра філ. : 231. Умань, 2020. 278 с.

2. Гендерна парадигма освітнього простору. Кривий Ріг: КНУ, 2015. Вип. 1. 150 с.

3. Гендерна статистика України: сучасний стан, проблеми, напрями вдосконалення. Запоріжжя : Друкарський світ, 2016. 192 с.

4. Гендерні стандарти сучасної освіти: збірка рекомендацій. Частина 3. 2012. Запоріжжя: Друкарський світ, 2016. 282 с.

5. Говорун Т. В., Кікінежді О. М. Гендерна психологія: навч. посіб. Київ : Академія, 2016. 308 с.

6. Жінки в історії професійної соціальної роботи: від XIX століття – до сьогодення : колективна монографія / [Т. В. Семигіна, Н. М. Коляда, О. О. Кравченко, Т. Д. Кочубей та ін.] ; МОН України, Уманський держ. пед. ун-т імені Павла Тичини. Умань : Візаві, 2020. 317 с.

7. Жінки в історії професійної соціальної роботи: від XIX століття – до сьогодення : колективна монографія / [Т. В. Семигіна, Н. М. Коляда, О. О. Кравченко та ін.] ; МОН України, Уманський держ. пед. ун-т імені Павла Тичини. Умань : Сочінський М. М., 2022. 222 с.

8. Жінки в історії соціальної роботи : колективна монографія [Коляда Наталія, Кочубей Тетяна, Кравченко Оксана та ін.]. Умань : ВПЦ «Візаві», 2018. 252 с.

9. Карагодіна О. Г., Семигіна Т. В. Гендерна освіта у підготовці соціальних працівників. Вінниця: Європейська наукова платформа, 2020. С. 25–37.

10. Кравченко О. О. Ґендерна експертиза навчальної літератури з історії соціальної роботи. *Соціопростір : міждисциплінарний електронний збірник наукових праць з соціології та соціальної роботи*. 2018. № 7. С. 4–8.

11. Кравченко О. О. Гендерні аспекти лідерства майбутніх соціальних працівників в умовах ЗВО. *Збірник наукових праць УДПУ імені Павла Тичини*. 2020. № 1. С. 95–104.

12. Кравченко О. О. До питання надання соціальних послуг одиноким матерям в Україні. *Проблеми соціальної роботи: філософія, психологія, соціологія.* Чернігів : ЧНТУ, 2018. № 2 (12). С. 58–64.

13. Кравченко О. О. До питання соціально-психологічного супроводу студенток із сільської місцевості в умовах закладу вищої освіти. *Інноваційна педагогіка*. 2019. № 10. С. 148–154.

14. Кравченко О. О., Кучер Г. М. Захист прав жінок на рівні громади: досвід міста Умань. *Інноватика у вихованні*. 2020. Том 2. № 11. С. 14–21.

15. Марценюк Т. Р. Гендерна рівність і недискримінація : посібник для експертів і експерток аналітичних центрів. Київ. 2015. 65 с.

16. Навчально-методичні матеріали до уроків ґендерної грамотності: «Ми – різні, ми – рівні». Запоріжжя : Друкарський світ, 2016. 128 с.

17. Основи теорії гендеру : навч. посіб. Київ : К.І.С, 2014. 342 с.

18. Рассказова О. І., Тарасенко Н. О. Досвід роботи осередків гендерної освіти педагогічного вищого навчального закладу. *Гендерна парадигма освітнього простору*. 2015. № 1. С.132–135.

19. Семигіна Т. В. Лена Домінеллі. *Жінки в історії професійної соціальної роботи* / Т. В. Семигіна, Н. М. Коляда, О.О. Кравченко, Т. Д. Кочубей та ін. Умань : Візаві, 2020. С. 122–135.

20. Семигіна Т. В., Ярошенко А. А. Ґендерна компетентність соціальних працівників: науковий дискурс. Tendenze attuali della moderna ricerca scientifica: der Sammlung wissenschaftlicher Arbeiten «ΛΌГОΣ» zu den Materialien der internationalen wissenschaftlich-praktischen Konferenz, Stuttgart, 5 Juni 2020. Stuttgart: Europäische Wissenschaftsplattform, 2020. B. 2. S. 32–33.

21. Семигіна Т. В., Ярошенко А. А. Ґендерні аспекти сучасної соціальної роботи: практика й освіта. Paradigms of the modern educational process: opportunities and challenges for society: collective scientific monograph /

ed. by B. Shneider. 1st ed. Dallas: Primedia eLaunch LLC. 2019. P. 78–86.

22. Семигіна Т., Ярошенко А. Феміністична соціальна робота як професійне інвестування в жіночу солідарність. *Вісник Академії праці, соціальних відносин і туризму*. 2019. №1. С. 13–29.

23. Семигіна Т. В. Ярошенко А. А. Розпізнати нерівність: гендерний аналіз навчальних матеріалів у соціальній роботі. *Збірник наукових праць Кам'янець-Подільського національного університету імені Івана Огієнка.* Серія: Соціально-педагогічна. 2019. № 32. С. 183–198.

24. Факультет соціальної та психологічної освіти Уманського державного педагогічного університету імені Павла Тичини. URL: https://fspo.udpu.edu.ua/kravchenko-oksana- oleksiivna/ (дата звернення: 15.04.2022).

25. Kravchenko O., Oksom P., Voitovska A., Albul I. Gender socialization of students with disabilities: Ukrainian practicies. Amazonia Investiga. 2020. Vol 9 No 27 URL: https://www.amazoniainvestiga.info/index.php/amazonia/article/view/1235

26. Kravchenko O., Svyrydiuk O., Karpych I., Boiko O. Gender approach to studying history of social work of Ukraine. IHIET-AI 2021: Human Interaction, Emerging Technologies and Future Applications IV, pp. 678–685.

КОРИСНІ ПОСИЛАННЯ

1. Бібліотека Гендерного центру «Крона». URL: http://www.krona.org.ua/nash.html

2. Видання Фонду Г. Бьойля. URL: http://www.ua.boell.org/web/35.html

3. Всеукраїнська мережа осередків гендерної освіти. URL: http://gendercenter.sumdu.edu.ua/

4. Всеукраїнська освітня програма «Розуміємо права людини». URL: http://www.edu.helsinki.org.ua/

5. Гендерна мапа України. URL: http://gendermap.org.ua

6. Електронна бібліотека Української асоціації жіночої історії. URL: http://www.womenhistory.org.ua/index.php/elektronni-resursi/16-elektronna-biblioteka

7. Жінки у політиці: вибори 2012. URL: http://vybory2012.wcu-network.org.ua/

8. «Ініціатива розмаїття». URL: http://www.diversipedia.org.ua/

9. Мережа активістів правозахисного руху. URL: http://hr-activists.net/

10. Мережі центрів європейської інформації у рамках Всеукраїнської акції з толерантності. URL: http://tolerant.org.ua

11. Музей історії жіноцтва, жіночого і гендерного руху. URL: http://gender.at.ua

12. Правозахисні організації України: перелік. URL: http://humanrights. com.ua/useful/pravozakhysni-orhanizatsii

13. Публікації Ініціативи розмаїття в Україні. URL: http://diversipedia.org.ua/ukr/yourrights/publications.html

14. Проект «Рівні можливості для здобуття професії молодими матерями-студентками у вищих навчальних закладах». URL: http://www.leleka.sumdu.edu.ua/uk/

15. Центр інформації про права людини. URL: http://humanrights.com.ua/

16. Amnesty International. URL: http://www.amnesty.org/

17. Amnesty International в Україні. URL: http://www.amnesty.org.ua

18. The GenderCompetenceCenter. Gender competence. Retrieved from http://www.genderkompetenz.info/eng/gender-competence-2003-2010/gendercompetence/index.html